HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א רבא אמר כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביום הכפורים וכי האי גוונא מי אסיר 1 לא תשחטו אמר רחמנא והא לאו שחיטה היא הא אמרי במערבא ב דחייתו לצוק זו היא שחיטתו: אם של שם מת זה שעלה עליו וכו': אמר רב א) ג שני שבזוג ראשון יקרב שני שבזוג שני ירעה רבי יוחנן אמר ב) שני שבזוג ראשון ירעה שני שבזוג שני יקרב במאי קא מיפלגי ג) רב סבר ד בעלי חיים אינן נידחין ורבי יוחנן סבר בעלי חיים נידחין מאי טעמא דרב דיליף ממחוסר זמן מחוסר זמן לאו אע"ג דהשתא לא חזי כי הדר מיחזי שפיר דמי הכא נמי לא שנא מי דמי התם לא איתחזי כלל הכא נראה ונדחה אלא היינו טעמא דרב דיליף מבעל מום עובר בעל מום עובר לאו אע"ג דלא חזי השתא כי הדר מיחזי שפיר דמי הכא נמי לא שנא והתם מנא לן דכתיב 2 כי משחתם בהם מום בם מום בם הוא דלא ירצו הא עבר מומן ירצו ור' יוחנן מיעט רחמנא בהם הם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו נדחו ורב ההוא בהם בעינייהו הוא דלא מירצו ז הא ע"י תערובות מירצו כדתנן ה) איברים תמימים באיברים בעלי מומין ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקריבו כל הראשין כולן כרעיו של אחד מהן יקריבו כל הכרעיים כולן וחכ"א ה אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה ואידך נפקא ליה מבם בהם ואידך בם בהם לא דריש ולרב נהי נמי דבעלי חיים אינן נדחין אי בעי האי נקריב אי בעי האי נקריב אמר רבא רב סבר לה כרבי יוסי דאמר ו) מצוה בראשון הי רבי יוסי אי נימא רבי יוסי דקופות דתנן ז) שלש קופות של שלש שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה וכתוב עליהן אלף בית גימל ותניא אמר רבי יוסי למה כתוב עליהן אלף בית גימל לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון דילמא שאני התם דבעידנא דאתחזי קמייתא לא אתחזי בתרייתא אלא רבי יוסי דפסח ח) (דתנן) ט) המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין איזה מהן שירצה יקרב דברי חכמים רבי יוסי אומר מצוה בראשון ואם

רבא אמר. מחוסר זמן דאיצטריך קרא לשעיר המשתלח כגון שהיה לו למי שמוכרן לציבור חולה בתוך ביתו שמותר לחלל עליו יום הכפורים ושחט את אמו של שעיר שנעשה מחוסר זמן משום אותו ואת בנו לאחר שהגריל עליו: **מי אסיר.** להוליכו לצוק משום אותו ואת בנו: **אין נדחין.** אם אירעה להם שעת פסול עדיין יכולין להתקן כשיזדווג לו אחר ולא אמרי' הואיל ונדחה ידחה אלא בשחוטין כגון מת המשתלח ישפך הדם: **הא על ידי תערובת ירצו.** כרבי אליעזר: **איברים.** של עולה תמימה שנתערבו בהן איברי בעלת מום אחת: **אם קרב הראש של אחד מהן.** קודם שהרגישו בדבר: **יקריבו כל הראשין כולן.** ותולין האיסור באותו שקרב כבר ותלינן לקולא דהואיל ונתערבו אין כאן ספק איסור דאורייתא למיזל לחומרא דלא הזהירה תורה עליהן אלא כשהן בעצמן שנאמר בהם כי משחתם בהם מום בם כי איתנהו בעינייהו: **מבם בהם.** מדמצי למיכתב בם וכתב בהם: **בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא.** אבל האי לא איתחזי קמא עד דאיתחזי בתרא שאף על פי שהגריל עליו אינו ראוי לישחט עד לאחר מתן דם הפר ובתוך כך מת חבירו והביאו שנים והגרילו עליהן וכשהגיע זמן שחיטת השעיר כבר זה האחרון עומד: **אלא רבי יוסי דפסח.** דהא הכא לא איתחזאי קמא עד דאתחזאי בתרא שהרי אין זמן שחיטת פסח אלא לאחר חצות וקודם לכן אבד ראשון והופרש שני ונמצא ראשון והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה ואפילו הכי קאמר רבי יוסי מצוה בראשון:

יתקיים

ולא נהירא ליה דהא בעיא היא בפ' כל הקרבנות (מנחות דף פז.) אי לקי משום בעל מום על יין הפסול לנסכים ועלתה בתיקו מיהו יש לומר מנסך מים יוכיח דחייב בחוץ אף על גב דלא אשכחן שילקה עליהם משום בעל מום ולי הוקשה היכי קאמר דאתיא מבינייהו משחיטת חוץ ומהעלאה וממנסך ניפרוך שחייבין בע"ז ויש לומר דלאו דוקא נקט לגלויי אקבלה דלא תיתי דלקבלה לא איצטריך אלא לגלויי אקמילה דלא תיתי דבקמילה ליכא למיפרך כדפרכינן דהא חייבין עליה בע"ז כמו שחייבין על השחיטה דקמילה דמנחה במקום שחיטה דזבח לכל מילי וא"ת בקמילה נמי איכא למיפרך מה להנך שכן חייבין על החמץ תאמר בקמילה כדמשמע בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סג:) יש לומר מנסך יוכיח דפטור על החמץ וחייב בחוץ וא"ת כיון דסוף סוף לא אתיא מבינייהו אלא אם כן נימא מנסך יוכיח מאי אצטריך למימר תיתי מבינייהו הא ממנסך לחודיה אתו דליכא למיפרך מידי י"ל איכא למיפרך מה למנסך שכן קבע לו ראשו של מזבח תאמר בקמילה ותאמר בזריקה שעומד על הרצפה וזורק דמים למטה מחוט הסיקרא: **דחייתו** לצוק זו היא שחיטתו. הקשה הרב רבי משה מפונטייז' ז"ל דבפרק אותו ואת בנו (חולין דף פא:) ט תנן השוחט עגלה ערופה ושור הנסקל וכו' חייב ור"ש פוטר פירוש דה"ל שחיטה שאינה ראוייה ופריך בגמרא [שם דף פב.] והתנן נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר אלמא לא מיתסרא מחיים ואמאי פוטר ר' שמעון ומשום הכי קאמר עלה עגלה ערופה אינה משנה ואמאי לא קאמר דשוחט דמתניתין היינו עורף ורבי שמעון פוטר משום דלא חזיא לאכילה וחייב לרבנן דעריפתה זו היא שחיטתה כדאמרי' הכא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו ובפרק חטאת העוף בזבחים (דף ע:) אמרינן דעריפה מטהרת מידי נבילה ותירץ ר"ת דלא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדילמא תנא שוחט משום פרת חטאת ושור הנסקל דמיתנו בהדה כדאשכחן ריש פרק השוחט (חולין דף כט.) דקאמר סיפא בקדשים ודקאמר שחיטתן כשרה מליקתן כשירה מיבעי ליה איידי דסליק מבהמה תנא שחיטתן כשירה וכן הא דקתני התם י השוחט כ חיה ועוף ולא יצא מהם דם וכו' וקאמרינן בגמרא אי סלקא דעתך בקדשים חיה בקדשים מי איכא אבל לא פריך אי בקדשים שחיטה בעוף מי איכא אלא משום בהמה וחיה נקט השוחט: **התם** לא איתחזאי כלל הכא נראה ונדחה הוא. ואפילו לרבי יוחנן דסבירא ליה בפרק קמא דקידושין (דף ז:) ובפ"ק דזבחים (דף יב.) דיחוי מעיקרו הוי דיחוי ואפילו בבעלי חיים גבי בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדיש חציה קדושה ואינה קריבה ולא דמי למחוסר זמן דהתם מעשה שהקדישה היתה דחויה ואף על גב דגבי מחוסר זמן נמי אמרינן לילה לקדושה יום להרצאה אלמא אף ע"ג דבעידנא דאקדשיה לא חזיא להקרבה אפ"ה כי חזי למחר מקריב ליה ולא אמר דיחוי מעיקרו הוא וכן כל קרבן שהקדישו ביום ועבר עליה לילה אחת שלא הקריבו תו לא לקרביה דהוה ליה נראה ונדחה ואין לתרץ לילה לאו מחוסר זמן ולא חשיב נדחה דהא הכא חשיב נדחה אע"ג דהדר חזי ביומיה וי"ל כיון שאינו מחוסר מעשה בגופו לא חשיב נדחה ועוד דלילה לא חזיא להקרבת שום קרבנות אבל הכא שצריך להביא שנים אחרים ולהגריל עליהם דהוי כמחוסר מעשה ועוד דהוא זמן הקרבה ואפ"ה לא מצי לאקרוביה הלכך חשיב דיחוי: **הא** על ידי תערובת מרצו כדתנן כו'. וסבירא ליה כרבי אליעזר א"נ אפילו כרבנן אע"ג דפליגי עליה רבנן התם בברייתא רבנן דמתני' שרו מדאורייתא כדמשמע לישנא דמתניתין דלא אסרו אלא אבר הנשאר אבל אותם שקרבו ועלו למערכה לא ירדו ומדרבנן הוא דאסרי לכתחילה כדמשמע לישנא דמתניתין אפי' קרבו כולם חוץ מאחד מהם יצא לבית השריפה: **ואידך** נפקא ליה מבם בהם. והשתא איכא שלשה דרשות הא עבר מומם ירצו ואידך הא כל דחויין הואיל ונדחו ידחו ואידך הא על ידי תערובת מירצו והא דלא מייתי התם בפ' התערובת (זבחים דף עז:) דרשא דרבי ל (יוחנן) משום דלא בעי לאתויי אלא הנך שתי דרשות דלאפי' רב מודה בהו והא דמשמע התם דדרשא מ) דר' יוחנן מה"א דבהם אין לחוש בזה דלא נחת גמרא לדקדק בזה:

ואם

מסורת הש"ס

א) [תמורה כג.], ב) [תמורה כב.], ג) [זבחים נט. עג.] פסחים עג: לה. קידושין ז: זבחים יב. כריתות כח. תמורה כו., ד) [ע' תוס' זבחים עד. ד"ה רב דאמר וכו'], ה) זבחים עז., ו) [תמורה כד.], ז) מגילה כט: לעיל סב. שקלים פ"ג מ"ב, ח) [צ"ל דתניא], ט) לעיל סב., י) דף לג., כ) [צ"ל בהמה חיה וכו'], ל) [צ"ל אליעזר], מ) גי' רש"א דר"א,

◆

גליון הש"ס

גמ' מי דמי התם לא איתחזי. בתוס' תמורה דף כו ע"ב ד"ה שמע הגירסא כאן ואידך הכא: תוס' ד"ה דחייתו וכו' תנן השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

רב סבר בעלי חיים אינן נידחין. ואין דיחוי אלא בדם או בנעלים כגון שעיר של שם שנשחט וקודם זריקת דמו מת המשתלח ישפך הדם, אבל כל זמן שהקרבן חי אינו נפסל משום דיחוי (פסחים עג:) ולא נדחה הראשון במיתת חבירו והוא יקרב ושני שבזוג שני ירעה (תמורה כג.). **ור' יוחנן סבר בעלי חיים נידחין.** אם נדחו ידחו לעולם (קדושין ז:) ונדחה שני שבזוג ראשון כשמת חבירו לעולם וכשהוא מתכפר מתכפר בשני שבזוג שני (תמורה כב.). **תורמין.** כהנים, **את הלשכה.** נותנין משקלי שנה זו לתוכה לקנות מהן קרבנות צבור לכל השנה (מגילה כט:) שהשליכו לתוכה שקלים שהביאו באדר וממלאין הגזברין מהן שלש קופות לתרומה לקנות מהן קרבנות צבור תמידין ומוספין (לעיל סב.). **דבעידנא דאתחזי קמייתא.** קופה קמייתא להקריב ממנה, **לא אתחזי בתרייתא.** שהראשונה נראית להקרבה משנתרמה, אבל שעיר של זוג ראשון לא נראה לשלוח עד שגמרו כל מתנות הדמים וכשגמרו נראה אחרון כראשון (לעיל סב.). **ואחר כך נמצא הראשון.** או קודם חצות דארבעה עשר או אחר חצות וקא אמר ר' יוסי מצוה בראשון ואע"פ שהופרש השני קודם חצות וכי מטי חצות תרוייהו איחזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטי זמן שחיטת הפסח לא איחזי קמא (שם).

◆

תוס' ישנים

דחייתו לצוק זו היא שחיטתו. ולא דמי לנוחר ומעקר שאין מצותו בכך. והקשה ה"ר משה מפנטייזא ז"ל על הא דפטריה (רבנן) [פטר ר"ש] במשנה [חולין פא, ב] השוחט עגלה ערופה ופריך בגמ' עגלה [ערופה] שחיטה ראויה היא דתנן נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר אלמא אינה נאסרת עד שעת העריפה, א"כ כי שחיט לה שחיטה ראויה היא, ומשני עגלה ערופה אינה משנה דודאי לא (פטרי רבנן) [פטר ר"ש], ואמאי לא מוקי לה נמי בעריפה גופה ועריפתה זו היא שחיטתה כדאמרינן הכא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו והכי (פטרי רבנן) [פטר ר"ש דלא חזיא לאכילה ורבנן מחייבי] שהעריפה (ש)היא כשחיטה (אינה) ראויה לאוסרה. והשיב לו רבינו יעקב דהא (ד)קתני במשנה השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה משמע שהעגלה נמי [ב]שחיטה. ואין נראה לי דדילמא אגב פרת חטאת ושור הנסקל תנא שחיטה דהא הכי נמי אמרינן בפרק ב' דחולין [כט, א] (גמר') [גבי] רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה דסיפא דקתני שחיטה בבהמה שחיטתו כשירה מיירי בקדשים והאי דלא קתני מליקתו איידי דקתני שחיטה בבהמה דסליק מינה, והכי נמי התם איידי דסליק מפרת [חטאת] [ו]שור הנסקל תנא נמי [ב]עגלה ערופה השוחט. אלא אומר רבינו דפשיטא ליה לתלמודא דאי מיירי בעריפה (מפרה) לא היה צריך כלל למתני התם פטורים דהא פשיטא שחיטה שאינה ראויה, דאי לאפוקי ממאן דאמר חייב פשיטא כיון דשחיטה שאינה ראויה היא שמה שחיטה איך להו וזה לא הוה צריך לשנות. אי נמי מאי דפטר שחיטה שאינה ראויה לא סבירא ליה כי (היכי) [הכא] דחייתו לצוק זו היא שחיטתו [אלא] זו היא עריפתו. מ"ר. נ"ע. שני שבזוג שני ירעה. וה"ה דפליגי בשעיר המשתלח דרב סבר שני שבזוג ראשון ישתלח והאחר ירעה, ורבי יוחנן סבר איפכא. רב סבר בעלי חיים אינן נדחין. והא דתנן במי שהיה טמא [פסחים צג, ב] המפריש נקיבה לפסחו תרעה דלדחוי הוא, אתיא שפיר אפילו אליבא דרב דהכא דהיינו משום [ד]דחייה בידים וכן פי' רש"י שם. (והתם הכי) [וכן] נמי מתני' דהפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה [שם צו, ב], לפי שנראה ונדחה הוי נמי דחייה בידים כששחט האחד [ו]הניח את זה. מ"ר. מי דמי התם לא אתחזי כלל כו'. וא"ת ר' יוחנן מיהא מאי לא יליף ממחוסר זמן (הכא לא) [היכא דלא] איתחזי ואמר דחוי מעיקרא [לא] הוי דחוי (מיהו דאית) [ואיהו אית] ליה דהוי דחוי בפ"ק דקידושין [ז, ב] ובפרק בתרא דכריתות [כח, א], ובס"פ מי שהיה טמא [צח, א] אמרינן נמי (לה) על המשנה ש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי. (אמר ליה) [וי"ל] דר' יוחנן לא הוה יליף ממחוסר זמן משום דהוי נראה מאליו, אבל מבעל מום ילפינן שפיר בסמוך [ד]אפילו עובר על ידי סם אכשריה רחמנא, ואפילו עובר בלא סם דהוי הוא [יותר] ממחוסר זמן [כיון] שצריך (למס') [שישתנה הגוף] קודם שיהא ראוי מחוסר מעשה [הוא]. ועוד אומר רבינו כי י"ל דהא דאפילו דחוי מעיקרו ממעטי מדרשא (ור') [דר'] יוחנן דבסמוך דמיעט רחמנא בם שעבר מומם ירצו הא כל הדיחויין הואיל (נירלו) [ונדחו] ידחו ואפילו היכא שלא נראה מעולם כגון הומם [ממעי אמו] או קודם שמונה, והשתא נימא דלא נקט הכא אלא מטעמא דלא איתחזי כלל (אלא) [ולא] הוצרך לטעמא דנראה מאליו כדפרישית לעיל. מ"ר. דיליף מבעל מום עובר כו'. תימה לר' יוחנן דלא יליף דבעלי חיים אין נדחין מבעל מום עובר ואית ליה דנדחין, ואם כן אותו ואת בנו של קדשים אין ראוי לעולם [הואיל ונדחה ביום] ששחטו את אמו, וכי תימא הכי נמי (והתניא) [והתנן] בפרק בתרא דזבחים [קיב, ב] ומייתי לה בפרק אותו ואת בנו [חולין פא, א] אותו ואת בנו ומחוסר זמן ר' שמעון אומר כל הראוי לבוא אחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת. ואומר רבינו (דהואיל אית) [דלא"ג דאית] ליה לר' יוחנן כל הדיחויין שבתורה הואיל ונדחו ידחו והוי אפילו דחוי מעיקרא בכללם, מ"מ מחוסר זמן לא הוי בכללם, וכן בעל מום אע"פ שנראה ונדחה יכול לחזור ולרצות, [ו]אותו ואת בנו [נמי] לא ממעטי דהוי בכלל מחוסר זמן והוי כמו בעל מום עובר. מ"ר. הא על ידי תערובת ירצו כדתנן רבי

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' יז:
טז ג מיי' שם הל' טו:
יז ד מיי' פט"ו מהל' מעשה קרבנות הל' ד ופ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה א:
יח ה מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הל' כא:

◆

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח
2. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה

◆

רבינו חננאל

רבינא אמ' פחות מבן שמונת ימים לא איצטריך קרא, דהא פשיטא היא דלא קדוש, כי איצטריך קרא כגון שהיה לו חולה מסוכן ושחט לו שעירה ביום הכפורים, ויש לו בן ראוי לקרבן לאותה השעירה, והיה מזומן עם שעיר אחר והגריל עליהן מקודם שתישחט אמו ועלה עליו הגורל לעזאזל, והוא אסור לשחטו ביום אחד עם אמו כמחוסר זמן, סד"א כבר נקדש וישתלח, קמ"ל דלא. **ואקשינן** עליה וכי האי גוונא אסיר, אותו ואת בנו לא תשחטו אמר רחמנא ושעיר המשתלח אינו נשחט. ודחי הכי דחייתו לצוק היא שחיטתו. **ויאמר אם של שם** מת כו'. פי' כגון שהגריל על שני השעירים ומת אחד והביא (שם) [שני] אחרים והגריל עליהן. יאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו והוא העומד במקום המת. נשארו שנים האחד הראשון שמת חבירו, והאחד שעמד חבירו במקום המת. וחלקו בהן רב [ור' יוחנן, רב] אמר שיני שבזוג ראשון שמת חבירו הוא יקרב, דבעלי חיים אין נידחין, ויליף לה מבעל מום עובר, התם (לאו) אע"ג דהאינא לא חזי להקרבה דהא אית ביה מום, כי עבר ליה מומא והדר חזי, שפיר דמי, הכא נמי לא שנא. וסבר לה רב נמי **כר' יוסי דאמר מצוה בראשון** לפיכך אמר שני שבזוג ראשון יקרב. **ור' יוחנן** אמר שיני שבזוג שיני יקרב, אבל שיני שבזוג ראשון ירעה, כי כבר נדחה. והא דיליף רב מבעל מום עובר שאני התם דכתיב כי משחתם בהם מום בם. ודייקינן משחתם בהם לא ירצו, כלומר, כל זמן שבהן מום פסול הא עבר המום שבהן כשר. וילפינן מינה דכל הדחויין אע"ג דהדר חזו פסולין מדכתיב הכא בהם, באלו זה הדין ולא בכיוצא בהם כי האי גוונא פסול והדר חזו. **ורב** אמר לך האי בהם לא אתא אלא ללמד כל זמן שהמום בהם לא ירצו אי אית להו אינהו בעינייהו, אבל אם נתערבו מירצו, כדתנן בזבחים פרק ח' נתערבו אברים באיברים בעלי מומין, ר' אליעזר אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים, כרעיו של אחד מהן יקריבו כל הכרעים. וחכמים אומרים אפי' קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה. ומפרש בגמ' דהא מתניתין דר' אליעזר אית ליה האי סברא דרב דאמר על ידי תערובת מרצו.